

start, drift, opphør og opprydding. Kommunale prioriteringer av arealbruk gjennom planprosesser er også av stor betydning for næringen. Blant andre viktige rammebetingelser for næringen kan nevnes plan- og bygningsloven, forurensningsloven, naturmangfoldloven og kulturminneloven.

Gode geologiske oversiktsdata er en forutsetning for å kunne påvise utvinnbare mineralressurser. Slike data er et kollektivt gode med en rekke bruksområder. De finansieres derfor av staten, og kartlegges, samles inn og forvaltes av Norges geologiske undersøkelse (NGU).

Status og resultater

Mineralnæringen består av virksomheter som tar ut og bearbeider mineraler og bergarter fra fast fjell eller løsmasser. Mineralnæringen omsatte i 2018 for 10,8 mrd. kroner og sysselsatte 4 537 årsverk.

Samlet eksportandel målt i omsetning var 40 pst. i 2018. Næringen har for de fleste produkter en høy eksportandel. For naturstein var den 60 pst., for kull 87 pst. og for gruppen industrimineraler og metaller 72 pst. Byggeråstoffer, som står for 62 pst. av omsetningen i mineralnæringen, har imidlertid en eksportandel på om lag 22 pst.

Etterspørselen etter mineralressurser på verdensmarkedet er nært knyttet til befolkningsvekst og økonomisk vekst, særlig i land som bygger mye infrastruktur, industri og bygg som krever mye mineraler. Prisnivåene var høye i begynnelsen av 2011 og har deretter gått ned. 2015/2016 var et bunnpunkt, mens prisene økte noe i 2017 og holdt seg på om lag samme nivå 2018.

For byggeråstoff bestemmes konjunktorene i større grad av byggeaktivitet og utbygging av samferdselsprosjekter.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) har etter utløpet av overgangsordningen etter mineralloven hatt utfordringer med å behandle alle innkomne søknader om driftskonsesjon. Økte bevilgninger til DMF har gitt rom for å øke kapasiteten både gjennom bemanning og ved effektivisering av saksbehandlingen. Saksbehandlingstiden for søknader om driftskonsesjon er redusert vesentlig fra 2016 til 2018, og var i 2018 i gjennomsnitt i overkant av fire måneder regnet fra en søknad ble vurdert som komplett. Konsesjonskøen er redusert fra seks år i 2016 til rundt to til tre år i 2018. Etter hvert som konsesjonskøen reduseres, vil DMF kunne øke antall stedlige tilsyn med næringen.

Prioriteringer 2020

Regjeringen vil legge til rette for ny aktivitet og bærekraftig vekst i mineralnæringen. Offentlig kartlegging av mineralressurser gir bedre kunnskap om ressursene og er av stor betydning for å tiltrekke private letebedrifter.

Direktoratet for mineralforvaltning er de siste årene styrket for å kunne utføre sine forvaltningsoppgaver mer effektivt og redusere saksbehandlingstiden for mineralnæringen. Det er også en prioritert oppgave å redusere køen for konsesjonssøknader. Dette arbeidet videreføres og forsterkes i 2020, og regjeringen foreslår å øke driftsbevilgningen med om lag 3,5 mill. kroner.

NGU ble evaluert i 2018 og NGUs forskningsvirksomhet evalueres i 2019. Nærings- og fiskeridepartementet vil fortsette oppfølgingen av evalueringene i 2020.

Mineralloven fra 2010 fastsetter grunnleggende rammer for å drive mineralvirksomhet i Norge. Regjeringen vil arbeide for at mineralloven skal være et godt redskap for en god og bærekraftig ressursforvaltning til beste for samfunnet, verdiskapingen og fremtidige arbeidsplasser. Nærings- og fiskeridepartementet nedsatte våren 2018 et utvalg for evaluering av loven, og utvalget leverte sin innstilling 18. desember 2018. Departementet arbeider nå med oppfølging av evalueringen. I den forbindelse vurderes hvilke forbedringer og forenklinger man kan gjøre på kort sikt, og om det er problemstillinger som må utredes nærmere. Dersom det er aktuelt å foreslå større endringer i mineralloven, må dette utredes og høres på vanlig måte. Forholdet til annet lovverk og lang samlet saksbehandlingstid er også en utfordring for mineralloven, særlig vil forholdet til plan- og bygningsloven og forurensningsloven bli vurdert.

Reiseliv

Reiselivsnæringen brukes som samlebetegnelse på bransjer som selger en betydelig del av sin produksjon til turister eller andre reisende: overnatting, servering, transport, opplevelser og formidling (reisearrangører). Dette er bransjer som i stor grad utfyller og påvirker hverandres virksomhet.

Transport og servering er de to største reiselivsbransjene, bl.a. som en følge av at deres tjenester også i stor grad benyttes av lokalbefolkningen. Veksten er imidlertid høyest i opplevelsesbransjen, som har mangedoblet sin verdiskaping det siste tiåret.

Samlet sett sysselsatte reiselivsnæringen i Norge i 2017 om lag 166 000 årsverk og skapte verdier for 120 mrd. kroner, ifølge Statistisk sen-

tralbyrå. Dette utgjorde 6,9 pst. av sysselsettingen og 4,3 pst. av verdiskapingen i norsk fastlandsøkonomi.

Tabell 4.1 De ulike bransjenes andel av reiselivsnæringens verdiskaping og sysselsetting i 2017

Enkeltbransjer i reiselivsnæringen	Andel av reiselivets verdiskaping	Andel av reiselivets ansatte (inkl. deltid)
Transport	38 pst.	23 pst.
Servering	26 pst.	40 pst.
Overnatting	16 pst.	20 pst.
Opplevelser (aktiviteter/underholdning)	14 pst.	14 pst.
Formidling (reisearrangører)	6 pst.	4 pst.
Reiselivsnæringen som andel av norsk fastlandsøkonomi (SSB)	4,3 pst.	6,9 pst.

Kilde: Menon Economics (2018) Reiselivsnæringens verdi.

Regjeringens reiselivspolitik ble staket ut i Meld. St. 19 (2016–2017) *Opplev Norge – unikt og eventyrlig (reiselivsmeldingen)* fra 2017. Målet med reiselivspolitikken er – som for andre næringsområder – en høyest mulig verdiskaping innenfor bærekraftige rammer.

De viktigste virkemidlene innenfor Nærings- og fiskeridepartementets område ligger hos Innovasjon Norge og Norges forskningsråd, jf. nærmere omtale under programkategori 17.20. Reiselivsprosjekter finansieres i hovedsak gjennom de generelle ordningene i virkemiddelapparatet. I tillegg forvalter Innovasjon Norge øremerkede midler til å styrke markedsmulighetene for norske reiselivsaktører. Departementet gir også tilskudd til Visit Svalbard AS, jf. kap. 900, post 74.

Status og resultater

Reiseliv er en av verdens raskest voksende næringer. Siden 2014 har aktiviteten og omsetningen økt betydelig også i norsk reiselivsnæring. I 2018 økte besøket av utenlandske reisende til Norge for femte året på rad, målt i antall kommersielle overnattinger. De siste årene har også markedet for forretningsreiser tatt seg opp. Samlet sett har det gitt nye arbeidsplasser og bidratt til å øke reiselivets andel av norsk sysselsetting.

Grunnleggende faktorer som befolkningsøkning, velstandsøkning og teknologiutvikling gjør at veksten i internasjonal turisme ventes å fortsette det neste tiåret. Økningen i antall reisende legger et godt grunnlag for videre vekst og

utvikling av reiselivsnæringen også i årene fremover. Ved å utvikle et bredt tilbud av attraktive reiselivsprodukter og markedsføre disse, kan reiselivsbedrifter over hele landet tiltrekke seg kunder og styrke sin lønnsomhet. Samtidig kan økningen i antall reisende gi økt belastning på naturressurser, kulturminner og lokalsamfunn. utfordringer knyttet til sosial og miljømessig bærekraft må håndteres på en god måte, bl.a. for å bevare et reiselivsattraksjonsverdi og den lokale oppslutningen om reiseliv som næring.

For at norske bedrifter skal lykkes i å utnytte den økte etterspørselen i reiselivsmarkedet på en lønnsom og bærekraftig måte, vil det trolig være nødvendig å utvide reiselivets sesong sammenlignet med i dag. Norske reiselivsattraksjonsverdi og den lokale oppslutningen om reiseliv som næring er preget av store svingninger i besøkstall og kapasitetsutnyttelse gjennom året. I høysesongen er det fullt på mange reiselivsattraksjonsverdi, og en økning i besøkstallet vil da kunne medføre overbelastning på attraksjoner, infrastruktur og lokalmiljø. En utvikling av reiselivets skuldresesonger kan bidra til å redusere eventuelle sosiale og miljømessige utfordringer på reiselivsattraksjonsverdi som følge av flere besøkende.

Økt etterspørsel utenom høysesongen kan også bidra til at flere reiselivsbedrifter satser på helårsdrift. Det gjør det lettere å rekruttere og holde på kompetent arbeidskraft, noe som igjen kan medføre at flere bedrifter klarer å skape og levere et stabilt og kvalitetsrettet reiselivstilbud. Dette er grunnleggende for å utvikle en mer lønnsom og lokalt forankret næring.

Kap. 936 Klagenemnda for industrielle rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
01	Driftsutgifter	6 795	8 000	8 150
	Sum kap. 0936	6 795	8 000	8 150

Klagenemnda for industrielle rettigheter er et uavhengig statlig klageorgan som behandler klager på vedtak fattet av Patentstyret. Virksomheten er regulert av *lov om Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettar* (patentstyrelova) og tilhørende forskrift.

Klagenemnda er lokalisert i Oslo og sekretariatet utgjorde om lag fem årsverk per 1. mars 2019. De fleste klagesakene behandles av paneler satt sammen av deltakere fra nemnda og eksterne eksperter. Det er totalt rundt 25 eksterne eksperter tilknyttet nemnda, fordelt på teknisk og juridisk område. Departementet utnevner de eksterne ekspertene for perioder på tre år av gangen, etter forslag fra nemnda.

Det overordnede formålet med Klagenemnda er å behandle klager på endelige vedtak fattet av Patentstyret etter patent-, varemerke- og design-

loven. Dette vil i hovedsak si avslag på og innvilgelse av søknader om patenter og varemerker, og i tillegg etter lov om planteforedlerrettigheter, foretaksnavneloven og edelmetalloven. Dette skal skje på en enkel, rask og billig måte sett i forhold til domstolsbehandling. Klagenemndas to delmål er å bidra til økt rettssikkerhet på området industrielle rettigheter og å være en anerkjent instans innenfor industrielle rettigheter.

Resultater 2018*Økt rettssikkerhet på området industrielle rettigheter*

For å kunne vurdere måloppnåelse innenfor delmålet skal nemnda rapportere på indikatorer relevant for balansen mellom antall nye og antall ferdigbehandlede saker, effektiv saksbehandling og kvalitet i saksbehandlingen.

Tabell 4.19 Saksinngang og saksbehandling i 2018

	Antall nye saker	Antall ferdigbehandlede saker
Patent	10	17
Design	60	80
Varemerke	0	0
Foretaksnavn	5	3

Nemnda behandlet i 2018 flere patentsaker enn i det som kom inn, og klarte å ferdigbehandle alle restanser.

Klagenemnda har i 2018 avholdt muntlige forhandlinger i tre saker. Antallet muntlige forhandlinger synes uansett å ligge på et fornuftig nivå ut fra hensynet til effektivitet og behovet for å gi partene anledning til å bli hørt. I 2018 innkom det totalt seks søksmål mot Klagenemndas avgjørelser. Antall søksmål fremmet mot nemnda sine avgjørelser må anses som lavt.

Klagenemnda skal være en anerkjent instans innenfor industrielle rettigheter

For å kunne vurdere måloppnåelse innenfor delmålet skal nemnda rapportere på relevante indikatorer for hvorvidt nemnda følger utviklingen innenfor sitt fagfelt nasjonalt og internasjonalt, spesielt i EØS-området, og om nemnda sikrer faglig kvalitet og kompetansespredning på området industrielle rettigheter. Det betyr i hovedsak innsikt i hva som skal til for å kunne få innvilget og opprettholde ulike typer industrielle rettigheter.

Nemnda deltok i 2018 på både nasjonale og europeiske faglige fora og videreutdanningstiltak for egne ansatte og eksterne medlemmer. I tillegg

bidro nemnda aktivt til kompetansespredning på fagområdet sitt i form av bl.a. foredrag, gjennom nemndas nettside og Meklingsnemnda for arbeidstakeroppfinnelser sin nye nettside.

Vurdering av måloppnåelse

Departementets vurdering er at Klagenemnda for industrielle rettigheter nådde sine mål i 2018. Departementet mener Klagenemnda har etablert

og opprettholdt en forsvarlig og effektiv virksomhet, og er anerkjent av brukerne.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 8,15 mill. kroner i 2020. Posten omfatter lønns- og pensjonsutgifter og kjøp av varer og tjenester.

Kap. 3936 Klagenemnda for industrielle rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag
		2018	Saldert budsjett 2019	2020
01	Gebyrer	343	716	735
	Sum kap. 3936	343	716	735

Post 01 Gebyrer

Posten omfatter gebyrer fra bedrifter og personer som klager på Patentstyrets avgjørelser ved behandling av søknader om patent, varemerke, design og etter edelmetalloven, samt klager på avgjørelser om planteforedlerrettigheter og fore-

taksnavn fattet av henholdsvis Plantesortsnemnda og Foretaksregisteret. Klagegebyrene er satt lavere enn kostnaden med å behandle klagen, for at terskelen for å klage på vedtak ikke skal være for høy.

Det foreslås en bevilgning på 735 000 kroner for 2020.

Kap. 2421 Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2018	Saldert budsjett 2019	Forslag 2020
50	Innovasjon - prosjekter, fond	533 381	507 746	495 000
51	Tapsavsetning, såkornfond og koinvesteringsfond	44 625		
53	Risikoavlastning, såkornfond og koinvesteringsfond	22 500		
70	Basiskostnader	166 267	169 469	169 450
71	Innovative næringsmiljøer, <i>kan overføres</i>	94 526	123 271	97 450
72	Innovasjonskontrakter, <i>kan overføres</i>	323 136	328 732	328 750
74	Reiseliv, profilering og kompetanse, <i>kan overføres</i>	524 908	555 285	480 000
76	Miljøteknologi, <i>kan overføres</i>	469 451	565 500	565 500
77	Tilskudd til pre-såkornfond	49 300	50 000	
78	Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond	3 400	3 399	3 400
80	Nærings tiltak Svalbard	4 390		2 000
90	Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	47 400 000	53 800 000	58 900 000
95	Egenkapital, såkornfond og koinvesteringsfond	127 500		
Sum kap. 2421		49 763 384	56 103 402	61 041 550

Vedrørende 2019:

Ved stortingsvedtak 21. juni 2019 ble det gitt en bevilgning på post 80 med 3,2 mill. kroner, jf. Innst. 391 S og Prop. 114 S (2018–2019).

Vedrørende 2020:

Midler fra følgende poster foreslås overført til Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett i forbindelse med at oppdragsgiveransvaret overflyttes til fylkeskommunene:

- post 50 er redusert med 38,3 mill. kroner (til fase 1 av etablerertilskudd, markedsavklaring)
- post 71 er redusert med 10,8 mill. kroner (til bedriftsnettverk)
- post 74 er redusert med 5,3 mill. kroner (til mentortjenesten)

Videre er post 77 foreslått redusert med 50 mill. kroner, til 0, og overført til Investinor AS, til risikokapital på kap. 950, post 54.

Om Innovasjon Norge

Innovasjon Norge er statens og fylkeskommunenes virkemiddel for å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet.

Innovasjon Norges hovedmål er å utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling, og utløse regionenes næringsmessige muligheter. Av hovedmålet er det utledet tre delmål:

- flere gode gründere
- flere vekstkraftige bedrifter
- flere innovative næringsmiljøer

Innovasjon Norge er organisert som et særlovsselskap. Selskapets styre har et selvstendig ansvar for selskapets virksomhet og resultatene som oppnås. Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier 51 pst. av selskapet, mens fylkeskommunene til sammen eier 49 pst. I tillegg til hovedkontoret i Oslo har Innovasjon Norge 19 kontorer over hele landet og 30 utenlandskontorer fordelt på 27 land. Ved utgangen av 2018 disponerte selskapet 699 årsverk, fordelt med 274 ved distriktskonto-

rene, 149 ved utenlandskontorene og 276 ved hovedkontoret.

Innovasjon Norge forvalter virkemidler innenfor finansiering, kompetanse, profilering, nettverk og rådgiving. Selskapet skal kombinere virkemidler ut fra den enkelte kundes behov og har frihet til å utforme og prioritere virkemidler innenfor gitte budsjettrammer. I tillegg skal selskapet forvalte virkemidlene i overensstemmelse med EØS-regelverket og føringer gitt i lov om Innovasjon Norge, gjennom Stortingets behandling av årlige budsjettproposisjoner og gjennom oppdragsbrev og øvrige føringer fra oppdragsgiverne.

I 2014 sendte eierne et brev til styret i Innovasjon Norge som en oppfølging av Meld. St. 22 (2011–2012) *Verktøy for vekst – om Innovasjon Norge og SIVA SF*. Brevet skulle, i tråd med meldingen, styrke oppfølgingen av selskapet på strategisk viktige områder i tidsavgrensede perioder. I meldingen varslet regjeringen at eierne særlig ville følge opp selskapets rolle som faglig kompetent rådgiver for eiere og oppdragsgivere, selskapets internasjonaliseringsevne, forenkling av selskapets tjenesteportefølje og selskapets møte med kundene. I ettertid har eierne og styret hatt dialog om erfaringene med et slikt eierforventningsbrev, og det er konkludert med at eventuell videre oppfølging av særskilte områder skal skje innenfor rammene av den ordinære eierdialogen og eierstyringen.

Virkemidler i Innovasjon Norge på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett

Bedriftsnettverk er et tilbud til små og mellomstore bedrifter som ønsker å etablere forpliktende samarbeid. Etter et vellykket forprosjekt kan deltakerbedriftene i et bedriftsnettverk gå videre til andre tjenester som omfattes av Program for klyngeutvikling. Ordningen foreslås fra 2020 overført til Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett i forbindelse med at oppdragsgiveransvaret foreslås overflyttet til fylkeskommunene.

Bioøkonomiordningen er en finansiell støtteordning som skal legge grunnlag for økt verdiskaping i biobaserte næringer gjennom en markedsorientert og bærekraftig utnyttning av bioressene, herunder innovativt bruk av tre.

Eksport og internasjonalisering. Innovasjon Norge tilbyr ulike rådgivnings- og kompetansetjenester for å bistå norske bedrifter i å eksportere sine varer og tjenester til utlandet. Gjennom sitt nettverk av kontorer i utlandet tilbyr selskapet bl.a. internasjonal markedsrådgivning og formidler informasjon til norsk næringsliv om markeds-

og konkurranseforhold. Innovasjon Norge organiserer også næringslivsdelegasjoner og norsk deltakelse på viktige internasjonale messer.

Etablerertilskuddsordningen skal støtte gründere som har nye ideer med stort vekstpotensial. Tilskuddet kan brukes til å utvikle egen kompetanse, kjøpe kompetansetjenester av andre, tilpasse produktet eller tjenesten til markedet eller som sikkerhet for å innhente mer kapital. Etablerertilskudd gis i to faser; til markedsavklaring og til kommersialisering. Maksimalt tilskudd for begge fasene er på til sammen om lag 700 000 kroner per prosjekt. Midlene tilhørende fase 1 av ordningen foreslås fra 2020 overført til Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett i forbindelse med at oppdragsgiveransvaret overflyttes til fylkeskommunene.

Innovasjonskontrakter (tidligere kalt FoU-kontrakter) er tilskudd til forsknings- og utviklings-samarbeid mellom en leverandørbedrift og offentlig eller privat kunde. Formålet med samarbeidet skal være å utvikle et nytt produkt eller en ny løsning som ikke tilbys i dagens marked.

Innovasjonslån kan benyttes til delfinansiering av investeringsprosjekter som handler om nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling, hvor det er vanskelig å finne tilstrekkelig risikovilje for gjennomføring i det private kredittmarkedet. Lånene skal stimulere til utvikling av innovative vekstbedrifter.

Investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa skal fremme nærings-samarbeid mellom Norge og Russland, andre land som tidligere var republikker i Sovjetunionen og land i Sentral- og Øst-Europa som ikke er medlemmer av EU. Investeringsfondet kan nå også gjøre investeringer i selskaper og fond lokalisert i Nordland, Troms og Finnmark dersom dette bidrar til å oppnå formålet.

Kompetanse og rådgiving. Innovasjon Norge tilbyr ulike kompetansetiltak for etablerere, ansatte og ledere i bedrifter, styremedlemmer eller ulike aktører og interessenter i regionale næringsutviklingstiltak. Selskapet tilbyr også rådgiving til enkeltbedrifter og grupper av bedrifter. Tilbudene skal bidra til å få frem flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter. Midler tilhørende Mentor-tjenesten, som tilbyr personlig veiledning og oppfølging til gründere i oppstartsfasen, foreslås fra 2020 overført til Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett i forbindelse med at oppdragsgiveransvaret overflyttes til fylkeskommunene.

Landsdekkende garanti kan tilbys i forbindelse med driftskreditt eller investeringslån, primært til

Boks 4.1 Innovasjon Norges mål- og resultatstyringssystem

Mål- og resultatstyringssystemet setter overordnede mål og indikatorer for Innovasjon Norges virksomhet og gir sammen med støttende analyser og evalueringer en indikasjon på om selskapet når sine mål. Det kan også være et verktøy for å utvikle bedre og mer treffsikre virkemidler.

Metode

Måloppnåelse for delmålene er en indikator på om hovedmålet nås. Hvert av selskapets delmål har et sett styringsindikatorer til å vurdere måloppnåelse. Effektindikatorerne skal vise virkninger som søkes oppnådd på lengre sikt, knyttet opp mot selskapets overordnede målsettinger. Resultatindikatorerne skal vise virkninger som Innovasjon Norge søker å påvirke direkte, og som kan måles raskere. Resultater har som regel en nær sammenheng med Innovasjon Norges bidrag, mens effekter ofte er påvirket av flere andre utenforliggende forhold. Det kan derfor være krevende å vurdere hvor stor betydning

selskapets innsats har hatt for de effektene som måles.

Innovasjon Norges mål- og resultatstyringssystem ble operasjonalisert av Statistisk sentralbyrå (SSB) og metoden er dokumentert og offentlig tilgjengelig i SSB-rapport 2015/35 *Effect on firm performance of support from Innovation Norway*. Metoden går ut på å sammenligne indikatorene for bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge med en gruppe av likeartede foretak som ikke har fått støtte. Resultatindikatorerne hentes fra Innovasjon Norge og fra kundeundersøkelser utført av Oxford Research. I tillegg suppleres effekt- og resultatindikatorerne med støttende analyser bestående av indikatorene lønnsomhetsvekst og vekst i sysselsetting.

Samfunnsøkonomisk analyse AS (SØA) overtok i 2018 oppdraget etter SSB. SØA benytter samme metode som SSB, men har noe ulikt datagrunnlag bl.a. i utvelgelsen av kontrollgruppen. Dette påvirker følgelig også årets resultater.

Tabell 4.20 Styringsindikatorer knyttet til delmålene

Delmål	Flere gode gründere	Flere vekstkraftige bedrifter	Flere innovative næringsmiljøer
Effektindikatorer	Omsetningsvekst Produktivitetsvekst Vekst i verdiskaping Overlevelsesevne	Omsetningsvekst Produktivitetsvekst Vekst i verdiskaping	Omsetningsvekst Produktivitetsvekst Vekst i verdiskaping
Resultatindikatorer	Utvikling i utløsningsgrad Utvikling i Innovasjon Norges bidrag til kompetanse Innovasjonsnivå i prosjektene Risikovurdering i prosjektene	Utvikling i utløsningsgrad Utvikling i Innovasjon Norges bidrag til kompetanse Innovasjonsnivå i prosjektene Driftsrisiko i bedriftene	Samarbeid innad i næringsmiljøet og med eksterne bedrifter og kunnskapsmiljøer Mobilisere deltakere i næringsmiljøer

Indikatorerne legges også til grunn ved vurdering av måloppnåelse for hver enkelt av Innovasjon Norges virkemidler. Det fremgår av postomtalene hvilke delmål den enkelte ordningen skal bidra til å oppnå. Prosjektene som støttes,

skal være samfunnsøkonomisk lønnsomme, og bidraget fra Innovasjon Norge skal være utløsende for prosjektet.

små og mellomstore bedrifter som har utfordringer med finansiering grunnet manglende pantsikkerheter.

Lavrisikolån gis i hovedsak til prosjekter sammen med lån fra private banker på markedsmessige vilkår. Lavrisikolån brukes til å delfinansiere investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøy og til investeringer i landbruket. Lånene bidrar til å utløse annen finansiering og er orientert mot de deler av markedet hvor konkurransen er moderat eller begrenset.

Miljøteknologiordningen gir tilskudd til pilot- og demonstrasjonsprosjekter for å bidra til kommersialisering av innovative løsninger basert på miljøteknologi. Ordningen skal bidra til flere vekstkraftige bedrifter.

Pre-så Kornfond skal delfinansiere og utløse privat investeringskapital til innovative bedrifter yngre enn fem år. Hver bedrift kan motta inntil 3 mill. kroner i tilskudd gjennom fondet. Private investorer, primært forretningsengler, skal delta med minst 50 pst. av kapitalen som investeres i hver enkelt bedrift. Innovasjon Norges rolle overfor de eksisterende pre-så Kornfondene foreslås overført til Investinor i 2020, og formålet med ordningen blir da videreført i et nytt investeringsmandat for Investinor. Se nærmere omtale under programkategori 17.40.

Profilering. For å stimulere til økt verdiskaping i reiselivsnæringen innenfor bærekraftige rammer skal Innovasjon Norge bl.a. bidra til å profilere Norge som helårlig reisemål. Selskapet skal også profilere norsk næringsliv i utlandet og Norge som et attraktivt land å gjøre investeringer i.

Program for klyngeutvikling (Norwegian Innovation Cluster) skal bidra til å forsterke innovasjons- og fornyelsesevnen i regionale innovasjonsmiljøer gjennom økt samspill og samarbeid i

næringslivet, og mellom næringsliv, kunnskapsmiljøer og offentlige utviklingsaktører.

Så Kornfondsortninger skal bidra til å utløse privat kapital til investeringer i tidlig fase. Fondene skal tilby risikovillig kapital og relevant kompetanse. Fondene er privat drevet, og staten bidrar gjennom ansvarlige lån (fond opprettet i 2005 eller tidligere) eller egenkapital (fond opprettet i 2014 og senere) og risikoavlastning. Innovasjon Norges rolle overfor de eksisterende så Kornfondene foreslås overført til Investinor i 2020, med unntak av administrasjonsstøtte til distriktsrettede så Kornfond under post 78. Formålet med ordningen foreslås videreført gjennom endringer i investeringsmandatene for Investinor fra 2020. Se nærmere omtale under programkategori 17.40.

Tilskuddsfond for nærings samarbeid med Nordvest-Russland bidrar til å tilrettelegge kommersielle prosjekter av stor betydning for nærings samarbeidet med regionen.

Krav i statsstøttereguleringen – gruppeunntaket

Støtte som gis under ordninger som er innmeldt til ESA (EFTA Surveillance Agency) under det alminnelige gruppeunntaket (GBER) må gis i henhold til de spesifikke kravene som gjelder for den enkelte ordning.

Resultater 2018

Fordeling av midler

Tabell 4.21 viser fylkesvis fordeling av Innovasjon Norges tilsagn om tilskudd, lån og garantier over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Figur 4.9 viser hvordan disse midlene fordeler seg på ulike sektorer.

Tabell 4.21 Geografisk fordeling av tilsagn over NFDs budsjett i 2018

	Tilskudd, innovasjonslån og garantier		Lavrisikolån	
Østfold	78 085	3,0 pst.	29 590	1,0 pst.
Akershus	185 483	6,0pst.	3 600	0,0 pst.
Oslo	299 248	13,0 pst.	2 100	0,0 pst.
Hedmark	41 486	2,0 pst.	64 995	3,0 pst.
Oppland	59 186	3,0 pst.	41 095	2,0 pst.
Buskerud	55 879	2,0 pst.	16 465	1,0 pst.
Vestfold	88 759	4,0 pst.	38 000	2,0 pst.
Telemark	49 570	2,0 pst.	21 660	1,0 pst.
Aust-Agder	67 047	3,0 pst.	7 130	0,0 pst.
Vest-Agder	93 082	4,0 pst.	90 600	4,0 pst.
Rogaland	234 483	10,0 pst.	148 330	6,0 pst.
Hordaland	330 206	15,0 pst.	265 790	11,0 pst.
Sogn og Fjordane	54 475	2,0 pst.	207 960	8,0 pst.
Møre og Romsdal	197 489	9,0 pst.	674 070	27,0 pst.
Trøndelag	287 974	13,0 pst.	174 371	7,0 pst.
Nordland	64 685	3,0 pst.	379 710	15,0 pst.
Troms	20 139	1,0 pst.	200 726	8,0 pst.
Finnmark	16 315	1,0 pst.	133 801	5,0 pst.
Svalbard	800	0,0 pst.	0	0,0 pst.
Flere fylker/utland	72 221	3,0 pst.	0	0,0 pst.
Totalt	2 246 199		2 499 993	

Kilde: Oppdragsgiverrapport fra Innovasjon Norge 2018

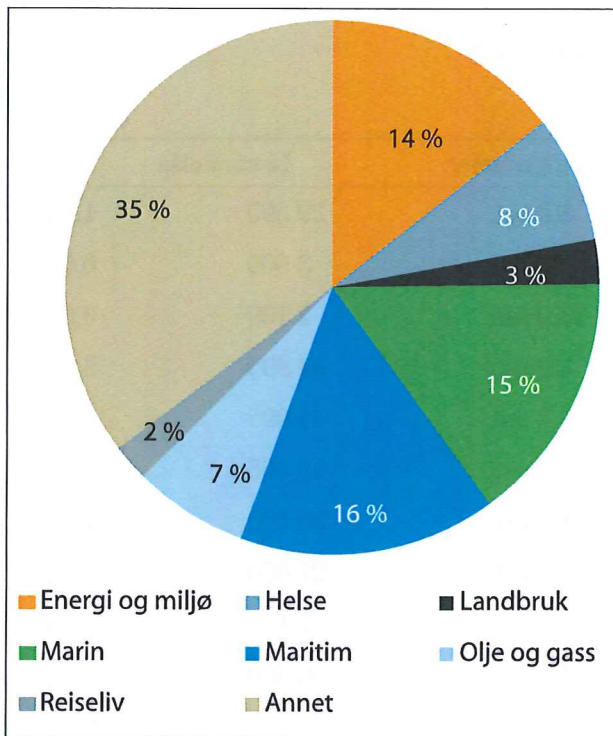
Innovasjon Norges ordninger som finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, har i hovedsak ingen føringer knyttet til geografi eller sektor.

Den landsdekkende lavrisikolåneordningen er åpen for alle næringer, men en stor andel går til investeringer i fiskefartøyer og i landbruket. Lavrisikolån gis i hovedsak på markedsmessige vilkår sammen med lån fra private banker.

Rapportering på Innovasjon Norges ordninger der det ikke gis årlige bevilgninger, dvs. såkornfond og andre fondsordninger, er ikke inkludert.

Effekter for hele selskapet

I 2018 ble det bevilget til sammen 4,1 mrd. kroner til Innovasjon Norge over budsjettene til flere departementer og fylkeskommuner. I tillegg disponerte selskapet rammer for nye utlån på til sammen ca. 3,4 mrd. kroner, hvorav 2,5 mrd. kroner til landsdekkende lavrisikolån og 900 mill. kroner til landsdekkende innovasjonslån. Innovasjon Norge disponerte også en ramme for landsdekkende garantier på totalt 80 mill. kroner i nye garantier i 2018. I tillegg gir selskapet tilsagn om distriktsrettede lån og garantier på oppdrag fra fylkeskommunene. I fjor ga selskapet tilsagn om

Figur 4.9 Tilsagn om tilskudd, innovasjonslån og garantier i 2018 over NFDs budsjett, fordelt på sektorer

372 mill. kroner i distriktsrettede risikolån og 2 mill. kroner i distriktsrettede garantier.

Den etterfølgende resultatrapporteringen er i hovedsak basert på mål- og resultatstyringssystemet for selskapet, jf. beskrivelse i boks 4.1.

- *Høyere omsetningsvekst:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennomsnitt nær 9,4 prosentpoeng høyere årlig vekst i omsetning enn sammenligningsgruppen.
- *Høyere produktivitsvekst:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennomsnitt 3,0 prosentpoeng høyere årlig vekst i produktivitet enn sammenligningsgruppen.
- *Høyere vekst i verdiskaping:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennoms-

snitt 6,7 prosentpoeng høyere årlig vekst i verdiskaping enn sammenligningsgruppen.

Effekter og resultater for oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet

Innovasjon Norge ga i 2018 tilsagn om tilskudd, lån og garantier for totalt 4,8 mrd. kroner over NFDs budsjettposter. I dette beløpet er lavrisikolån på 2,5 mrd. kroner medregnet. Av dette gikk 1,2 mrd. kroner (25 pst.) til gründere, definert som bedrifter ikke eldre enn tre år, og 2,9 mrd. kroner (60 pst.) til mer etablerte bedrifter. I tillegg gikk 0,5 mrd. kroner til personkunder⁹ og 0,1 mrd. kroner til annet/uspesifisert. 182,8 mill. kroner (4 pst.) gikk til bl.a. tilsagn til klynger og bedriftsnettverk.

Tabell 4.22 viser differanser i ulike effektindikatorer for bedrifter støttet av Innovasjon Norge sammenlignet med likeartede foretak i samme periode som ikke mottok støtte. Tallene representerer forskjell i vekst målt i prosentpoeng. Både addisjonalitet (i hvilken grad støtten er utslagsgivende for at prosjektene realiseres) og innovasjonshøyde i prosjektene holder seg på et stabilt høyt nivå på linje med fjoråret. Addisjonaliteten har ligget stabilt på opp mot 70 siden 2009, og er i 2018 målt til 75 pst. Andel prosjekter med innovasjon på internasjonalt nivå ligger stabilt på rundt 80 pst. Innovasjon Norge har gjennom samarbeidet med Det europeiske investeringsfondet (EIF) de siste par årene opprettholdt et høyere nivå på innovasjons-/risikolån enn før 2017. Videre har Innovasjon Norge i 2018 fulgt opp intensjonene i regjeringens eksportstrategi med mål om å bidra til å øke eksporten fra eksisterende bedrifter og diversifisere økonomien. Selskapet har i 2018 opplevd en økende interesse fra etater, kommuner og fylkeskommuner over hele landet for finansieringsordningen og arbeidsmetoden Offentlig-Privat Innovasjonspartnerskap.

⁹ Personkunder er kunder registrert med personnummer, ikke organisasjonsnummer. Det gjelder bare 208 lavrisikolånekunder under NFD-oppdragene.

Tabell 4.22 Estimerte effekter fra 2018-rapporteringen for alle Innovasjon Norges delmål – differanser i forhold til sammenlignbar gruppe bedrifter (prosentpoeng)

	Effektindikatorer		
	Vekst i omsetning	Vekst i verdiskaping	Vekst i produktivitet
Selskapets samlede virkemidler (alle departementer)	9,4 ¹	6,7 ¹	3,0 ¹
Tilskudd, innovasjonslån og garantier («Innovasjonsoppdraget» NFD)	12,8 ¹	7,8 ¹	4,4 ²

¹ Statistisk signifikant på 1 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 1 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

² Statistisk signifikant på 5 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 5 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

Resultater og effekter suppleres med noen støttende analyser for å gi bedre innsikt og forståelse for de ulike virkemidlene. Følgende supplerende analyser er gjennomført for NFDs virkemidler:

- *Høyere sysselsettingsvekst:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennomsnitt 2,6 prosentpoeng høyere årlig vekst i antall ansatte enn sammenligningsgruppen.
- *Bedre utvikling i lønnsomhet:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har en lønnsomhet som ligger 0,3 prosentpoeng høyere enn sammenligningsgruppen.

Effekter på delmål nivå

Delmål 1: Flere gode gründere

Innovasjon Norge skal stimulere gründere og oppstartsbedrifter til å utnytte sine muligheter for

vekst. Med gründere menes i denne rapporteringen foretak yngre enn tre år. Målet er ikke å etablere flest mulig bedrifter, men at flest mulig lovende nyetableringer utnytter sitt vekstpotensial. Selskapet prioriterer tre innsatsområder:

- Flere globale gründere
- Flere levedyktige oppstartsbedrifter
- Mer attraktivt å være gründer

Effektindikatorer

Tabell 4.23 viser at det er statistisk signifikante effekter for gründere som mottok tilskudd, innovasjonslån eller garantier fra Innovasjon Norge, finansiert av NFD.

Tabell 4.23 Effektindikatorer for gründere finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett – differanser i forhold til sammenlignbar gruppe bedrifter (i prosentpoeng)

	Effektindikatorer		
	Vekst i omsetning	Vekst i verdiskaping	Vekst i produktivitet
Gründere som mottok tilskudd, innovasjonslån eller garantier	23,6 ¹	17,3 ¹	12,3 ¹

¹ Statistisk signifikant på 1 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 1 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

Resultatindikatorer

Innovasjon Norges støtte er utløsende dersom prosjektet eller aktiviteten ikke ville blitt gjennomført i samme grad uten støtten. Ifølge kundeundersøkelsen har andelen gründere som rapporterer at støtten i høy grad var utløsende for prosjektet, vært stabilt høy de siste årene. I 2018 rapporterer 74 pst. at støtten fra Innovasjon Norge

har vært helt utslagsgivende for at prosjektet ble gjennomført, og ytterligere 24 pst. at støtten var delvis utslagsgivende. Kundeundersøkelsene viser at mer enn seks av ti gründere som har fått støtte fra Innovasjon Norge, opplever at prosjektet de fikk støtte til, bidro til å løfte deres kompetanse. Videre viser analysene at 88 pst. av gründerprosjektene som mottok støtte, bidrar til inno-

vasjon som representerer noe nytt internasjonalt (mot 90 pst. i 2017).

Risikoen i prosjektene som mottar støtte, skal normalt være høy. For prosjekter som mottok støtte fra Innovasjon Norge finansiert av NFD, hadde 60 pst. høy risiko i prosjektet. 40 pst. av prosjektene hadde normal risiko. Risikoprofilen blant gründere som mottok støtte, har vært relativt stabil med rundt 60 pst. som hadde høy risiko de siste fire årene.

Økt tilgang på risikokapital

I 2018 fikk gründere og oppstartsbedrifter styrket tilgang på risikokapital fra Innovasjon Norge gjennom økt bruk av innovasjonslån og økte rammer for det nye virkemidlet oppstartslån. Dette har bidratt til å øke tilgangen til risikokapital til innovative investeringer for vekst og omstilling, i tråd med prioriteringer i oppdraget fra Nærings- og fiskeridepartementet. Det har også vært en høyere utbetaling fra EUs programmer til norske bedrifter enn før. Nærmere 50 norske bedrifter hentet hjem 400 mill. kroner fra European Innovation Council under Horisont 2020. Målgruppen fikk tilsagn om 0,9 mrd. kroner over departementets budsjetter. I tillegg kom 342 mill. kroner i lavrisikolån og verdien av rådgivnings-, nettverks- og kompetansetjenester. Gründerne mottok 365,7 mill. kroner i innovasjonslån og garantier i 2018. Av dette gikk 154 mill. kroner til oppstartslån. Som en del av vridningen fra tilskudd mot lån må gründersekskapene velge mellom kommersialiseringstilskudd og oppstartslån. I 2018 var det en betydelig nedgang i tilsagn om kommersialiseringstilskudd og en oppgang i tilsagn om oppstartslån.

Gjennom Gründerplanen og tiltaket Møteplasser for Vekst / Økosystemet for kapital har Innovasjon Norge bidratt med 5,4 mill. kroner i til-

skudd til 18 prosjekter for å bygge et sterkere økosystem for gründerskap og innovasjon nasjonalt, og koble gründere med investorer.

Pre-såknordningen skal delfinansiere og utløse privat investeringskapital til innovative gründerbedrifter. Det ble bevilget 50 mill. kroner i 2018. Midlene ble fordelt på 16 investormiljøer, som i løpet av året investerte totalt 213 mill. kroner i oppstartsbedrifter gjennom ordningen. Gründere hadde i tillegg tilgang på risikokapital gjennom virkemidlet såknornfond i 2018. Det er p.t. fire såknornfond og ett koinvesteringsfond som investerer aktivt i nye selskaper. Disse fondene har ca. 1 mrd. kroner tilgjengelig til investeringer i bedrifter yngre enn fem år. Såknornfondene investerer i selskaper med høy innovasjonsgrad og internasjonale vekstambisjoner. Fondene opprettes i samarbeid med private investorer og forvaltes av profesjonelle team som tilfører nettverk og kompetanse i tillegg til kapital.

Delmål 2: Flere vekstkraftige bedrifter

Innovasjon Norge skal bistå både nyskapende bedrifter med internasjonale ambisjoner og bredden av norsk næringsliv som arbeider for å sikre sin konkurransekraft og lønnsomhet.

Effektindikatorer

Tabell 4.24 viser at det er statistisk signifikante resultater for vekst i omsetning og verdiskaping for foretak eldre enn tre år som har mottatt tilskudd, innovasjonslån og garantier. For årlig vekst i produktivitet er det ikke statistisk signifikante resultater. Det er derfor ikke grunnlag for å si at det er forskjell i produktivitetsvekst for bedriftene som fikk støtte fra Innovasjon Norge og sammenligningsgruppen.

Tabell 4.24 Effektindikatorer for foretak eldre enn tre år finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett – differanser i forhold til sammenlignbar gruppe bedrifter (i prosentpoeng)

	Effektindikatorer		
	Vekst i omsetning	Vekst i verdiskaping	Vekst i produktivitet
Tilskudd, innovasjonslån og garantier	5,2 ¹	3,9 ¹	1,8 ¹

¹ Statistisk signifikant på 1 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 1 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

Resultatindikatorer

I kundeundersøkelsen svarer 96 pst. av bedriftene som er eldre enn tre år at støtten fra Innovasjon

Norge helt eller delvis har vært utløsende for prosjektet. Nivået er omtrent på gjennomsnittet av tidligere år. Innovasjon Norge har de senere årene styrket innsatsen på kompetanseprogrammene

for gründere, i tråd med signalene i regjeringens gründerplan fra 2015. Målingen på kompetanseområdet er i 2018 endret litt fra tidligere år ved at det måles utslag på flere kompetanseområder. Dette gir bedre innsikt i hvilken type kompetanse som påvirkes mest gjennom støtten fra Innovasjon Norge. 2018 er derfor å betrakte som en nullpunktsmåling. Kompetansetilførsel for Nærings- og fiskeridepartementets virkemidler fikk i 2018 høyest score på utvikling av markeder (56 pst. i stor grad og 24 pst. i noen grad), utvikling av nye produkter i form av varer (56 pst. i stor grad og 18 pst. i noen grad), strategiprosesser og veivalg (53 pst. i stor grad og 27 pst. i noen grad) og muligheter ved samarbeid og nettverk (51 pst. i stor grad og 29 pst. i noen grad). 79 pst. av prosjektene innen målgruppen som fikk støtte i 2018, representerte innovasjoner på internasjonalt nivå. Dette er en positiv utvikling fra 2017. Andelen prosjekter med høy driftsrisiko var omtrent på nivå med året før, på om lag 60 pst. Det er forutsatt og ønsket at Innovasjon Norge skal ta risiko på høyt nivå.

Økt kapitaltilgang

I januar 2017 inngikk Innovasjon Norge to avtaler med Det europeiske investeringsfondet (EIF) – en garantiavtale for risikoavlastning for egne lån, samt en avtale om risikoavlastning for pilotering av Innovasjon Norges Vekstgarantiordning. De opprinnelige avtalene løp ut i 2018, men begge har blitt forlenget til og med 2020. Vekstgaranti har som formål å styrke tilgangen til bankfinansiering for innovative eller raskt voksende små og mellomstore bedrifter. Ordningen avlaster risiko hos bankene gjennom at Innovasjon Norge garanterer for 75 pst. av bankens tap på lån inntil 4 mill. kroner per bedrift. Dette gjør det lettere for bedrifter som er i en oppstarts- eller vekstfase å få tilgang til lån. Vekstgarantiordningen er foreløpig i en pilotfase, og det er inngått avtaler med seks banker. Ordningen er mulig gjort gjennom at Innovasjon Norge har inngått en avtale om kontragaranti fra Det europeiske investeringsfondet (EIF). Innenfor EUs rammeprogram for forskning- og innovasjon, Horisont 2020, er EIF forpliktet til å dekke 50 pst. av Innovasjon Norges tap under Vekstgarantiordningen.

Garantiavtalen er på 1,9 mrd. kroner og har til formål å øke utlånskapasiteten av innovasjons- og risikolån, som finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets og Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjetter. I kraft av økt utlånsramme gjennom garantiavtalen kunne Inno-

vasjon Norge øke øvre engasjementsgrense fra 25 mill. til 50 mill. kroner i innovasjons-/risikolån per prosjekt/bedrift. Mulighetene denne avtalen gir, er viktig for måloppnåelsen både for delmål 1 og 2.

Grønn fornyelse av skip i nærskipfarten

Som i 2017 ble det også i 2018 avsatt 30 mill. kroner til kondemnerings- og innovasjonslånordningen for grønn fornyelse av skip i nærskipfart. Målet med ordningen er å bidra til at eldre skip i norske farvann skrapes og erstattes med skip som har vesentlig bedre miljøprofil. Selv om det ble foretatt endringer i kriteriene for tilskudd fra ordningen i 2017, medvirket ikke det til økt etterspørsel, og ordningen er avviklet i 2019.

Eksport og internasjonalisering

I 2017 lanserte regjeringen en nasjonal strategi for eksport og internasjonalisering¹⁰. Innovasjon Norge fikk i oppdrag å følge opp strategiens tiltak om å etablere et globalt vekstprogram som skal øke norske vekstbedrifters kompetanse i hvordan de kan eksportere sine varer og tjenester. I 2018 deltok 260 bedrifter i skreddersydde Global Growth-program i regi av Innovasjon Norge. Målet er å styrke verdiskaping og vekst gjennom økt eksport og kommersialisering av bedrifter med internasjonalt vekstpotensial.

På sine kontorer i utlandet tilbyr Innovasjon Norge tjenesten internasjonal markedsrådgivning. Effektestimater utført av Samfunnsøkonomisk Analyse AS viser at selskaper som mottar denne tjenesten, har årlig mervekst i omsetning, verdiskaping og produktivitet i forhold til sammenlignbar kontrollgruppe. Dette underbygger viktigheten av at Innovasjon Norge tilbyr rådgivnings- og kompetansetjenester i tillegg til finansieringsvirkemidlene.

Leveransen innenfor internasjonal markedsrådgivning var på 1 129 registrerte leveranser til 754 unike kunder. Dette er en betydelig økning fra tidligere år.

For å styrke tilbudet til norske eksportbedrifter opprettet Innovasjon Norge høsten 2016 et Eksportsenter som samler rådgivere med nøkkelkompetanse relatert til EUs indre marked og handelsteknisk rådgivning. Selskapet leverte 600 rådgivningsleveranser til norske eksportbedrifter i 2018, en reduksjon på 15 pst. sammenlignet med

¹⁰ Verda som marknad, Regjeringa sin strategi for eksport og internasjonalisering, 2017.

2017. Eksportsenteret driver også kursvirksomhet, og det ble levert 25 kurs til 220 deltakere. Det ble gjennomført næringslivsdelegasjoner i forbindelse med Kongehusets besøk til Argentina, Baltikum og Kina i regi av Innovasjon Norge 2018.

I løpet av 2018 ble det gjennomført mindre endringer i Innovasjon Norges internasjonale tilstedeværelse. De nye kontorene i München og Dubai ble offisielt åpnet i andre halvår. Videre ble bemanningen på kontorene i India og Vietnam noe redusert, og bemanningen ved kontorene i USA, Frankrike og Kina styrket.

Innovasjon Norge har i 2018 arbeidet for å profilere norsk næringsliv i utlandet. Det er etablert en nettside, The Explorer, som skal profilere norske grønne og bærekraftige løsninger. Videre er det etablert et prosjekt for å profilere Norge som havnasjon.

Reiseliv

Innovasjon Norge har i 2018 videreført sitt arbeid med å tilrettelegge for økt verdiskaping i norsk reiselivsnæring, først og fremst gjennom å profilere Norge som reisemål og ved å bidra til å styrke utviklingen av produkttilbudet i næringen.

Satsingen på reiseliv går under navnet Visit Norway og baseres på strategien *Hele Norge – hele året* som ble utarbeidet på bakgrunn av Meld. St. 19 (2016–2017) *Opplev Norge – unikt og eventyrlig*. Som følge av implementering av strategien har reiselivsdelen av Innovasjon Norge vært gjennom en omstilling i 2018, med vekt på sentralisering, profesjonalisering og effektivisering av profileringsarbeidet. Det har i 2018 blitt rekruttert et nytt team ved hovedkontoret med spisskompetanse på digital kommunikasjon, distribusjon og analyser. Visit Norway-nettsidene hadde i 2018 en vekst i antall brukere på 9,5 pst., til ca. 15,5 mill. besøkende.

Som en del av arbeidet med å styrke utviklingen av produkttilbudet i næringen har Innovasjon Norge i 2018 gitt støtte til bedriftsnettverk, merkeordningen for bærekraftige reisemål og reiselivsrelatert kompetansebygging i form av kurs.

Innovasjon Norge brukte i 2018 231,5 mill. kroner på sin reiselivssatsing (samme beløp som i 2017). I tillegg ble det innvilget til sammen 327 mill. kroner i form av lån og tilskudd til bedrifter innenfor reiselivsnæringen, fra en rekke generelle finansieringstjenester under ulike departementer. Av dette ble 12 mill. kroner finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Delmål 3: Flere innovative næringsmiljøer

Innovasjon Norge skal stimulere bedrifter, kunnskapsmiljøer og offentlige aktører til samhandling for å forsterke evnen til innovasjon og omstilling. Selskapet skal forsterke samarbeidsrelasjonene i slike miljøer og igangsette aktiviteter som øker aktørenes nasjonale og internasjonale konkurransekraft. Disse tre innsatsområdene prioriteres:

- Mer innovative, dynamiske og internasjonalt orienterte næringsmiljøer
- Mer samarbeidsorienterte bedrifter
- Mer innovative og vekstkraftige regioner

Klyngeprogrammet Norwegian Innovation Clusters og tjenesten Bedriftsnettverk er de sentrale virkemidlene knyttet til dette delmålet.

Klyngeprogrammet Norwegian Innovation Clusters

Klyngeprogrammet finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets og Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjetter. Programmet har tre nivåer. Arena omfatter klynger med nyetablerte og/eller umodne samarbeidsinitiativ. Norwegian Centres of Expertise (NCE) omfatter klynger med en etablert organisasjon med velutviklede tjenester, partnere og oppnådde resultater fra samarbeidsprosjekter. Global Centres of Expertise (GCE) er ment å bidra til økt verdiskaping, gi virksomhetene en bedre posisjon og gjøre dem mer attraktive i globale verdikjeder.

Programmet hadde i 2018 en samlet ramme på 182,8 mill. kroner fra de to departementene, hvorav 113,7 mill. kroner finansiert av Nærings- og fiskeridepartementet. Klyngeprogrammet har fire hovedaktiviteter: utvikling og drift av klyngen, innovasjonssamarbeid, kunnskapskoplinger og klynge-til-klynge-samarbeid. I 2018 har Klyngeprogrammet vært engasjert i totalt 29 prosjekter, hvorav 16 Arena-klyngeprosjekter, ti NCE-prosjekter og tre GCE-prosjekter.

Klyngeprogrammet ble evaluert i 2017 og hovedfunnene viser at klyngebedriftene har høyere verdiskaping, høyere omsetning og høyere vekst i antall ansatte enn sammenlignbare bedrifter som ikke deltar i klyngesamarbeid. Evalueringen viser også at klyngeprogrammet har en mobiliserende effekt for økt samarbeid, men at denne effekten klart avtar etter de tre-fire første årene. Evalueringen viser gode resultater og gir faglige anbefalinger for å støtte utvikling av umodne klynger, men gir ikke faglig grunnlag for å støtte sterke og modne næringsklynger. Basert på evalueringen og innspill gjennomfører Innovasjon

Norge et utviklingsarbeid for å revidere klyngeprogrammet.

Målsettingen er å utvikle et klyngeprogram som er tilpasset fremtidens utfordringer og kan bidra til å skape mer vekst hos bedriftene og norsk næringsliv. Innovasjon Norge har våren 2019 gjennomført en egen evaluering av de modne klyngene, som gir ytterligere innspill til denne vurderingen. Betydningen av merkevaren NCE og GCE fremheves som viktige av mange av disse klyngene, og dette vil tas med i den videre vurderingen. Nærings- og fiskeridepartementet vil ha dialog med de berørte miljøene før endelig beslutning om den videre innretningen av programmet.

Bedriftsnettverk

Tjenesten hadde i 2018 en ramme på 32,3 mill. kroner til bedriftsnettverksprosjekter finansiert av Nærings- og fiskeridepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Av disse var 10 mill. kroner fra Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Ved utgangen av 2018 var Bedriftsnettverk engasjert i 70 aktive prosjekter, mot 71 året før. I 2018 involverte nettverket over 536 deltakerbedrifter, mot 690 året før.

Det ble gjennomført en ekstern evaluering av Bedriftsnettverkstjenesten i 2017/18 som bl.a. viser at bedriftsnettverket fungerer bra og bidrar til økt innovasjon, kompetanseutvikling, markedsorientering og økonomisk utvikling. I tillegg bidrar nettverket til økt samarbeid både innenfor nettverket og med aktører utenfor nettverket.

En spørreundersøkelse fra 2018 viser at bedriftene er mest orientert mot samarbeidspartnere innenfor bedriftsnettverket, men at de også har en økning i samarbeidet med nye partnere i Norge og i utlandet utenfor bedriftsnettverket. Undersøkelsen viser for øvrig at Bedriftsnettverket gir vesentlige bidrag til innovasjon, nye forretningsmodeller og nye markeder, samt bidrar vesentlig når det gjelder økt konkurranse, økt omsetning og økt lønnsomhet.

Økonomiske resultater

Selskapets inntekter kommer i all hovedsak fra offentlige bevilgninger og renteinntekter fra låneordningene. Innovasjon Norge har ikke noe økonomisk formål utover effektiv drift, men det er knyttet avkastningsmål og krav om egenkapital til enkelte av låne- og fondsordningene. Selskapets samlede driftskostnader var på 1 459 mill. kroner i 2018. Dette er en nominell økning på 85 mill. kro-

ner (6,2 pst.) fra året før. Driftskostnadene består i hovedsak av selskapets administrasjonskostnader og kostnader knyttet til å produsere og gjennomføre de ulike ordningene og tjenestene selskapet leverer til sine kunder. Økningen i driftskostnader skyldes delvis økt ressursbruk på veiledning og rådgivning til bedriftene som mottar støtte, og delvis økte utgifter til digitalisering av selskapets ulike tjenester. Utbetalte tilskudd o.l. inngår ikke i driftskostnadene.

Innovasjon Norge har i senere år økt sin innsats, hovedsakelig som følge av økt oppdragsmengde, samtidig som selskapets samlede driftskostnader er redusert. I 2018 leverte Innovasjon Norge tjenester for 7,2 mrd. kroner til næringslivet (i form av finansiering, rådgivning, kompetanse, nettverk og profilering), noe som er omtrent på samme nivå som i 2017. Sammenlignet med 2013 har leveransene økt med 22 pst., samtidig som driftskostnadene har vært på uendret nivå, om lag 1,5 mrd. kroner. Selskapet har i 2018 økt sin satsing på sparringrollen med økt veiledning og rådgivning kombinert med finansiering, i tråd med resultater fra en ekstern analyse som viser bedre uttelling for bedrifter som får denne type oppfølging.

Selskapet har også videreutviklet sin dokumentasjon og oppfølging av effektivitet i ressursbruken. Informasjonen for å følge opp om selskapet har en effektiv ressursbruk, varierer i omfang og kvalitet for selskapets ulike tjenester. Selskapet har fortsatt utfordringer med å rapportere på ressursbrukens effektivitet for de ikke-finansielle tjenestene, men har de siste årene lagt ned arbeid i å finne gode løsninger og metoder her. Det er bl.a. utarbeidet ulike indikatorer som gir grunnlag for å vurdere utviklingen. I 2018 er utviklingen fulgt opp på låneordningene, herunder sammenligning med norske banker, de største tilskuddsordningene og rådgivning, kompetansetjenester og profilering, i tillegg til på selskapsnivå. Departementet vil fortsatt følge opp Innovasjon Norges arbeid på dette området.

Oppsummering

Selv om det er usikkerhet knyttet til målingene av effekter og resultater, gir de overordnede resultatene fra mål- og resultatstyringssystemet indikasjon på at oppdraget fra Nærings- og fiskeridepartementet bidrar til positive resultater hos bedriftene som har mottatt støtte fra Innovasjon Norge. Estimaten indikerer bl.a. at Innovasjon Norges oppdrag totalt sett bidrar til vekst i omsetning, verdiskaping, produktivitet og sysselsetting

i de bedriftene som mottar støtte. Som følge av indikasjoner fra effektanalysene på at kompetanseleveranser sammen med kapital gir bedre resultater for kundene, øker Innovasjon Norge innsatsen på oppfølging og rådgivning. Dette gjelder også internasjonaliseringstjenestene, som i stor grad består av kompetanse- og rådgivningstjenester.

Prioriteringer 2020

Innovasjon Norge spiller en viktig rolle i omstillingen av norsk økonomi. Selskapet skal øke samlet verdiskaping gjennom å skape flere gode gründere og bidra til at Norge får flere vekstkraftige bedrifter og sterkere innovative næringsmiljøer.

I 2020 skal Innovasjon Norge prioritere følgende:

- Aktiviteter som gir størst mulig effekt for næringslivet og arbeid med å bedre dokumentasjonen av måloppnåelse
- Effektivisering og digitalisering av tjenestetilbudet sitt
- Utnyttelse av økte lånerammer og større fleksibilitet under ordningen for landsdekkende innovasjonslån og samarbeidsavtalene med Det europeiske investeringsfondet (EIF)
- Oppfølging av revidert klyngeprogram
- Bidrag til regjeringens arbeid med den helhetlige gjennomgangen av det næringsrettede virkemiddelapparatet

Budsjettforslag

Lån og garantier

Rammen for den landsdekkende innovasjonslåneordningen foreslås satt til 1 400 mill. kroner i 2020, jf. forslag til vedtak X, 1. Rammen for landsdekkende garantier foreslås videreført med 160 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII, 1. Disse rammene gir Innovasjon Norge mulighet til å videreføre samarbeidsavtalene med Det europeiske investeringsfondet (EIF) i 2020. EIF-avtalene innebærer at selskapet kan øke sine utlån og opprettholde garantier på et høyt nivå gjennom å dele risikoen for tap med EIF. Rammen for Innovasjon Norges lavrisikolåneordning foreslås videreført på samme nivå som i 2019, med 2,5 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak X, 2.

Bestemmelsene i Lov om Innovasjon Norge § 9 sier at den enkelte oppdragsgiver er ansvarlig for at Innovasjon Norge kan ivareta forpliktelser knyttet til de låne- og garantiordningene som oppdragsgiveren har lagt til selskapet. I tråd med dette videreføres statens ansvar for forpliktelser

knyttet til de låne- og garantiordningene som Innovasjon Norge forvalter på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet.

Dekning av administrasjonskostnader

Det er som tidligere år lagt opp til at kostnadene ved å forvalte tilskuddsordningene, inklusiv IT-investeringer, belastes innenfor rammen av bevilgningene til de enkelte ordningene, mens kostnadene ved å forvalte låneordningene dekkes av ordningenes rentemargin. Det er fortsatt potensial for å forbedre og effektivisere kundebehandlingen i Innovasjon Norge gjennom økt bruk av moderne IT-løsninger.

Innovasjon Norges brukerbetalte tjenester er i hovedsak tilknyttet reiselivsvirksomheten, næringslivsprofilering (delegasjoner og fellesstands) og internasjonal markedsrådgivning. Brukerbetalingen økte med 11 mill. kroner i 2018 sammenliknet med 2017. Økningen er spesielt knyttet til områdene profilering av Norge som reisemål og norske fellesstands i utlandet. Trenden for profilering av Norge som reisemål har gått fra å delta på felles kampanjer med Innovasjon Norge, til at aktørene i større grad driver egen markedsføring gjennom nye digitale markedsføringskanaler. Til tross for en økning i brukerbetalingen for 2018 antar man at denne trenden vil fortsette fremover. Områdegjennomgangen for næringsfremme i utlandet viser til at økt brukerbetaling kan bidra til å forbedre tjenestekvaliteten og sikre at tjenestene er relevante for brukerne. Med bakgrunn i anbefalinger fra denne områdegjennomgangen foreslås det å redusere post 74 med 10 mill. kroner, som forutsettes inndeckt gjennom økt brukerbetaling.

Endringer i egenkapitalvirkemidlene

Som ledd i regjeringens oppfølging av Kapitaltilgangsutvalget foreslås forvaltningen av såkornfond, koinvesteringsfondet for Nord-Norge og pre-såkornfond samlet i Investinor. Det foreslås også endringer i Investinors investeringsmandater og at nyinvesteringene innenfor dagens direkteinvesteringsmandat opphører, med unntak av øremerkede midler til skog- og trenæringene. Endringene foreslås implementert i 2020 og innebærer at lån og eierandeler knyttet til disse virkemidlene overføres fra Innovasjon Norge til Investinor, og at enkelte ansatte kan gå fra Innovasjon Norge til Investinor. I overgangsperioden kan det være behov for noe kostnadsdekning knyttet til endringene. Dette er nærmere omtalt under

post 74 og post 77. Det vises også til nærmere omtale under programkategori 17.40 og forslag til vedtak XVII om endring av forvalter av statlig kapital i såkornfond.

Post 50 Innovasjon – prosjekter, fond

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av midlene på posten slik at selskapet i størst mulig grad bidrar til å nå delmålene om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

For 2020 foreslås en samlet bevilgning på 495 mill. kroner. Dette innebærer en netto reduksjon på 12,7 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2019, som må ses i sammenheng med at 38,3 mill. kroner til markedsavklaringsstilskudd (etablerertilskudd fase 1) foreslås overført til fylkeskommunene.

Midlene skal i hovedsak disponeres til ordningen med landsdekkende etablerertilskudd og til avsetning til tapsfond knyttet til landsdekkende innovasjonslån og den landsdekkende garantiordningen. Ordningene skal innrettes i tråd med betingelsene i det alminnelige gruppeunntaket (GBER) for støtte som er forenlig med EØS-avtalen, jf. GBER artikkel 1–9 og artikkel 17–22, 25–31, 36–49, 53 og 54.

Det foreslås å øke rammen for landsdekkende innovasjonslån med 200 mill. kroner, fra 1 200 til 1 400 mill. kroner, og videreføre rammen for landsdekkende garantier med 160 mill. kroner. Dette innebærer at avsetning til tapsfond for låneordningen økes innenfor rammen av posten.

Det var i 2019 avsatt 30 mill. kroner for å støtte pilot- og demonstrasjonsprosjekter fra marin og maritim sektor, en videreføring av nivået i 2018. Denne øremerkingen foreslås fjernet. Øremerkingen foreslås i stedet overført til Miljøteknologiordningen (post 76), som har hatt en betydelig økning i rammen i perioden 2013 til 2019. Det er andre ordninger både i Innovasjon Norge og hos andre aktører som også kan brukes til å finansiere denne type prosjekter.

Det foreslås avsatt 55 mill. kroner til selskaps bioøkonomiordning for 2020, som er en videreføring av nivået i 2019 og 2018. Midlene skal legge grunnlag for økt verdiskaping i biobaserte næringer gjennom en markedsorientert og bærekraftig utnyttning av bioressursene, herunder innovativ bruk av tre.

Post 70 Basiskostnader

Formålet med bevilgningen er å sette Innovasjon Norge i stand til å oppfylle rollen som en sam-

arbeidspartner og premissleverandør for næringslivet og offentlige myndigheter. Innovasjon Norge skal bidra med kunnskap og faglige innspill til nasjonale og regionale myndigheter på bakgrunn av sitt nettverk og kunnskap om næringslivet og bedriftenes utfordringer og rammebetingelser. Innovasjon Norge skal bruke sin kompetanse til å gi bedrifter i Norge og norske bedrifter i utlandet et godt og effektivt tilbud som bidrar til å oppfylle selskapets mål. Innovasjon Norges kostnader til administrasjon og gjennomføring skal dekkes av den enkelte oppdragsgiver med unntak av selskaps basiskostnader og kostnader spesifisert i budsjettforslaget for 2019. Basiskostnadene omfatter:

- direkte personalkostnader for administrerende direktør, lederne ved distriktskontorene og lederne ved utekontorene, med unntak av utekontorer som er dedikert særskilte ordninger
- honorar til styret og valgkomiteen
- en grunnkapasitet til å ta imot henvendelser ved distriktskontorene
- strategiarbeid og virksomhetsstyring som ikke er knyttet til særskilte oppdrag
- styringsdialog med eierne
- innspill til nasjonal og regional politikktutforming
- deltakelse i utviklingsprosesser på nasjonalt og regionalt plan
- fysisk og digital infrastruktur knyttet til funksjoner som dekkes av basiskostnadene

For 2020 foreslås en bevilgning på 169,45 mill. kroner.

Post 71 Innovative næringsmiljøer, kan overføres

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av midlene på posten slik at selskapet i størst mulig grad bidrar til å nå delmål 3 om flere innovative næringsmiljøer.

Posten skal finansiere nettverks- og klyngetjenester som klyngeprogrammet Norwegian Innovation Clusters. Programmet finansieres sammen med midler fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Det foreslås en bevilgning på 97,45 mill. kroner for 2020. Reduksjonen må ses i sammenheng med at 10,8 mill. kroner til bedriftsnettverk foreslås overført til fylkeskommunene, samt en reduksjon til klyngeprogrammet på 15 mill. kroner. Reduksjonen vil påvirke muligheten til å ta opp nye klynger i det nåværende programmet. Klyngeprogrammet ble evaluert i 2017, og et revidert

klyngeprogram tilpasset fremtidens utfordringer er under utvikling.

Post 72 Innovasjonskontrakter, kan overføres

Formålet med Innovasjonskontrakter er å bidra til å oppfylle Innovasjon Norges delmål om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter. Målgruppen er i hovedsak små og mellomstore bedrifter som har evne, vilje og potensial til utvikling i samarbeid med kunder/marked. Innovasjon Norge opplever en betydelig etterspørsel etter denne tjenesten. I 2018 ble ordningen utvidet til også å gjelde innovative anskaffelsesprosesser. Dette åpnet for at støtten i større grad kunne gis til innkjøper. Innovasjonspartnerskap er en innovativ anskaffelsesprosedyre og et eksempel på hva ordningen kan støtte. Ordningen skal innrettes i tråd med betingelsene i det alminnelige gruppeunntaket (GBER) for støtte som er forenlig med EØS-avtalen, jf. GBER artikkel 1–9 og artikkel 21, 22 og 25–30.

Det foreslås en bevilgning på 328,75 mill. kroner i 2020.

Det forutsettes at en nødvendig del av bevilgningen benyttes til å dekke tilsagn fra tidligere år som ikke er utbetalt innen utgangen av 2019, jf. tilsagnsfullmakten på posten. Det foreslås at tilsagnsfullmakten på 400 mill. kroner under ordningen videreføres i 2020, jf. forslag til vedtak V, 1.

Post 74 Reiseliv, profilering og kompetanse, kan overføres

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av midlene på posten slik at selskapet i størst mulig grad bidrar til å nå delmålene om flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer.

Det foreslås en bevilgning på 480 mill. kroner til reiseliv, profilering og kompetanse i 2020, en reduksjon på 75,3 mill. kroner fra 2019.

Bevilgningen forutsettes å dekke administrasjons- og omstillingskostnader knyttet til ordningene med pre-såkorndfond, såkorndfond og endringene av disse, herunder 1,5 mill. kroner å dekke selskapets utgifter til forvaltningen av det statlige koinvesteringsfondet for Nord-Norge, som er tilsvarende som i 2019. Deler av disse midlene kan også overføres til Investinor ved overføring av forvaltningen av ordningene.

Reduksjonen i bevilgningen fra 2019-nivået har bl.a. bakgrunn i anbefalinger fra områdegjennomgangen av næringsfremme i utlandet, der det ble

anbefalt en reduksjon på 50 mill. kroner i den statlig finansierte profileringen på reiselivsområdet. Videre foreslås det at støtten på 10 mill. kroner til nettsiden The Explorer ikke videreføres. Tiltaket bør gå fra en utviklings- til en driftsfase, og selskapet bør vurdere behovet for finansiering til dette opp mot andre tiltak. Tiltaket foreslås fremdeles støttet med 10 mill. over Klima- og miljødepartementets budsjett. Det foreslås dessuten en reduksjon på 10 mill. kroner som forutsettes dekket ved økt brukerfinansiering for Innovasjon Norges internasjonaliseringsarbeid. I tillegg foreslås 5,3 mill. kroner tilknyttet Mentorordningen overført til fylkeskommunene.

Reiseliv

Det foreslås å øremerke 180 mill. kroner til reiselivsformål i 2020. Dette kommer i tillegg til andre midler (lån og tilskudd) som kanaliseres til reiselivsnæringen fra Innovasjon Norges øvrige ordninger, og som i 2018 beløp seg til 315 mill. kroner.

Midlene til reiselivsformål skal bidra til å øke verdiskapingen i norsk reiseliv innenfor bærekraftige rammer. Dette skal skje ved å styrke markedsmulighetene for norske reiselivsaktører gjennom hele året. Det statlige reiselivsarbeidet skal skje i dialog med reiselivsnæringen og øvrige berørte aktører.

Tilrettelegging for utvikling av et bredere produkttilbud i norsk reiseliv står sentralt i dette arbeidet. I et bærekraftsperspektiv er behovet for å utvikle et mer mangfoldig og lønnsomt reiselivsprodukt viktigere enn å stimulere til en vekst i antall turister. Et mer mangfoldig produkttilbud kan føre til at flere reiser gjennomføres utenom hovedsesong, og til at flere turister velger å bli lenger i Norge og benytte seg av flere reiselivsprodukter. Dette er elementer som tilsier at det statlige reiselivsarbeidet i mindre grad bør fokusere på markedsføring og i større grad på kunnskap, kompetanse og annet utviklingsarbeid rettet mot norske virksomheter og reisemål. En slik innretning av den statlige reiselivsinnsetningen vil bygge opp under regjeringens mål om å legge til rette for helårige reiselivsaktivitet på flere reisemål i hele landet.

Bevilgning for 2020 innebærer en reduksjon på 51,5 mill. kroner i forhold til 2019. Reduksjonen begrunnes bl.a. i forventningene om fortsatt vekst i internasjonal turisme det neste tiåret, kombinert med en omfattende digitalisering av reiselivsmarkedet. Sistnevnte har endret måten de reisende finner og velger sine reisemål på. Trenden for pro-

flering av Norge som reisemål har også gått fra å delta på felles kampanjer med Innovasjon Norge, til at enkeltaktører i større grad enn før har mulighet til å drive egen markedsføring gjennom nye digitale markedsføringskanaler.

Samlet sett tilsier disse faktorene at behovet for statlig forbrukermarkedsføring kan være redusert. Dette gjenspeiles også i Innovasjon Norges ressursbruk de siste årene, der omfanget av forbrukermarkedsføring er blitt gradvis redusert.

Reduksjonen må også ses i sammenheng med at det er uklart hvor stor effekten av den statlige markedsføring av Norge som reisemål er på norsk økonomi samlet sett. I følge en utredning fra Samfunnsøkonomisk Analyse (2019) er betydningen av offentlig profilering av Norge som reisemål begrenset sammenliknet med faktorer som svingninger i kostnadsnivå/valutakurs og økonomisk utvikling i turistenes hjemland. For enkeltbedrifters inntjening er trolig egen profilering av tilbud viktigere enn den statlige innsatsen, som ikke er direkte salgsutløsende. Områdegjennomgangen av næringsfremme i utlandet (2018) konkluderte også med at statens bidrag til å markedsføre norsk reiseliv bør ligge på et lavere nivå enn i dag.

Ordnningen med kompetansetilbud i reiselivet skal innrettes i tråd med betingelsene i det alminnelige gruppeunntaket (GBER) for støtte som er forenlig med EØS-avtalen, jf. GBER artikkel 1–9 og artikkel 14, 21, 22, 25–31, 36–49, 53 og 54.

Kompetansetjenester og annen profilering

Det foreslås å sette av 300 mill. kroner til Innovasjon Norges kompetansetjenester og annen profilering i 2020, mot 323,8 mill. kroner i 2019. Disse midlene finansierer en stor del av Innovasjon Norges internasjonale virksomhet.

Innovasjon Norge skal videreføre sin rolle som kontaktpunkt for Enterprise Europe Network (EEN) i 2020.

Bevilgningen skal finansiere programmene Vekst og Møteplasser for vekst presentert i regjeringens gründerplan *Gode ideer – fremtidens arbeidsplasser*. Vekst er et mobiliseringstiltak for å fremme lovende gründere med flerkulturell bakgrunn, lovende kvinnelige gründere og andre grupper som er underrepresentert blant norske gründere. Møteplasser for vekst innebærer kompetansetjenester og nettverkstjenester rettet mot gründere.

Som oppfølging av regjeringens strategi *Verda som marknad* om eksport og internasjonalisering ble Invest in Norway-funksjonen fra og med 2018 styrket med 10 mill. kroner. Denne styrkingen

foreslås videreført i 2020. Det ble i 2018 startet en følgeevaluering av Invest in Norway som forventes avsluttet ved årsskiftet 2019/2020. Evalueringen skal bl.a. gi forslag til vurderingsindikatorer for Invest in Norway, og finansieres av bevilgningen. Bevilgningen skal også finansiere videre arbeid med å profilere bærekraftige løsninger fra norske havbedrifter og Norge som havnasjon.

Post 76 Miljøteknologi, kan overføres

Innovasjon Norges miljøteknologiordning skal bidra til å oppfylle delmål 2 om flere vekstkræftige bedrifter.

Målgruppen for ordningen er bedrifter i hele landet som skal sette i gang pilot- og demonstrasjonsprosjekter. Prosjektene skal være bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme, og bidraget fra Innovasjon Norge skal være utløsende for prosjektene. Søknadsinngangen i 2018 var noe lavere enn i 2017. Innovasjon Norge har en tett dialog med andre aktører innenfor miljøteknologiområdet, for å bygge kompetanse og nettverk. Ordningen skal innrettes i tråd med betingelsene i det alminnelige gruppeunntaket (GBER) for støtte som er forenlig med EØS-avtalen, jf. GBER artikkel 1–9 og artikkel 21, 22, 25–30 og 36–49.

For 2020 foreslås en bevilgning på 565,5 mill. kroner. Innenfor rammen av bevilgningen foreslås det avsatt 30 mill. kroner for å støtte pilot- og demonstrasjonsprosjekter fra marin og maritim sektor. Dette har tidligere vært finansiert av post 50, jf. omtale under denne posten. Det forutsettes at en nødvendig del av bevilgningen benyttes til å dekke tilsagn gitt innenfor rammen av tilsagnsfullmakten fra tidligere år som ikke er utbetalt innen utgangen av 2019. Det foreslås at tilsagnsfullmakten på 750 mill. kroner under ordningen videreføres i 2020, jf. forslag til vedtak V, 1.

Post 77 Tilskudd til pre-såkorfond

Formålet med støtten til pre-såkorfond er å del-finansiere og utløse private egenkapitalinvesteringer i bedrifter i pre-såkorfasen. Ordningen forvaltes av teknologioverføringskontorer (TTOer), inkubatorer og forretningsenglenettverk som Innovasjon Norge har valgt ut basert på konkurranse.

Det foreslås endringer i oppfølgingen egenkapitalvirkemidlene i Innovasjon Norge knyttet til regjeringens oppfølging av Kapitaltilgangsutvalget. Det foreslås endringer i Investinors investeringsmandater og at nyinvesteringene innenfor dagens direkteinvesteringsmandat opphører, med unntak av øremerkede midler til skog- og tre-

næringene. Det foreslås også at forvaltningen av egenkapitalvirkemidlene som allerede er opprettet av Innovasjon Norge, inkludert pre-såknfond, flyttes til Investinor. Formålet med pre-såknfond ivaretas fremover av et nytt matching- og fond-i-fond-mandat for Investinor. Endringene foreslås implementert i 2020 og innebærer at lån og eierandeler overføres fra Innovasjon Norge til Investinor, og at enkelte ansatte kan gå fra Innovasjon Norge til Investinor.

Med bakgrunn i endringene beskrevet over, foreslås ingen bevilgning i 2020. Det vises til nærmere omtale av forslaget under programkategori 17.40.

Post 78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såknfond

Formålet med ordningen er å dekke deler av administrasjonskostnadene i enkelte av de distriktsrettede såknfondene og på den måten redusere kostnadene for de private investorene. Støtten skal bidra til å opprettholde regionale forvaltermiljøer med kompetanse innen såkninvesteringer. Støtten utbetales fra det tidspunktet fondene er operative og skal ikke utgjøre mer enn 50 pst. av det enkelte fonds totale forvaltningskostnader på årsbasis. Midlene skal fordeles likt mellom de operative fondene. Støttmottaker er fondene og ikke forvaltningsselskapene.

Det foreslås at forvaltningen av støtten videreføres av Innovasjon Norge i 2020 med en bevilgning på 3,4 mill. kroner.

Post 80 Næringstiltak Svalbard

Som en oppfølging av regjeringens nærings- og innovasjonsstrategi, foreslås det å sette Innovasjon Norge bedre i stand til å kunne mobilisere og støtte gode prosjekter på Svalbard som understøtter de svalbardpolitiske målene.

Det foreslås en bevilgning på 2 mill. kroner i 2020.

Post 90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, overslagsbevilgning

For å finansiere egen utlånsvirksomhet foretar Innovasjon Norge innlån i statskassen til valgfri løpetid og med en rentesats som tilsvarende rente på statspapirer med tilsvarende løpetid. Innlån fra statskassen budsjetteres under kap. 2421, mens avdrag/tilbakebetaling og låneprovisjon til staten på 0,4 pst. p.a. budsjetteres under kap. 5325. Innlån og avdrag bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang selskapet tar opp eller tilbakebetaler et lån. Bevilgningene vil variere mer som følge av hvor hyppig innlånene refinansieres enn som følge av endringer i lånerammene. Løpetiden på innlånene kan variere fra to måneder til flere år. Rentene som Innovasjon Norge betaler på innlån, inntektsføres under kap. 5625. Selv om det er felles poster i statsbudsjettet for finansiering av Innovasjon Norges ulike låneordninger, er det en forutsetning at ordningene holdes regnskaps- og rapporteringsmessig adskilt.

Tabell 4.25 viser Innovasjon Norges utlånsportefølje fordelt på ulike typer ordninger ved utgangen av 2018 og per 30. juni 2019.

Tabell 4.25 Innovasjon Norges utlånsportefølje

Låneordning	(i mill. kr)	
	31. desember 2018	30. juni 2019
<i>Innovasjonslåneordningen:</i>		
Landsdekkende innovasjonslån	2 167,9	2 326,9
Distriktsrettede risikolån	1 262,9	1 311,8
Landsdekkende innovasjonslån European Investment Fund	221,8	357,9
Distriktsrettede risikolån European Investment Fund	110,6	140,2
Sum innovasjonslåneordningen	3 763,2	4 136,8

Tabell 4.25 Innovasjon Norges utlånsportefølje

Låneordning	(i mill. kr)	
	31. desember 2018	30. juni 2019
<i>Lavrisikolåneordningen:</i>		
Ordinære lavrisikolån inklusiv gamle grunnfinansieringslån	3 793,8	3 608,7
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	6 121,3	6 023,4
Lavrisikolån til landbruksformål	4 278,0	4 182,6
Lån til landbruksformål gitt før 2001	177,0	153,1
Sum lavrisikolåneordningen	14 370,0	13 967,8
Sum utlån	18 133,2	18 104,6

De sentrale låneordningene til Innovasjon Norge er lavrisikolån og innovasjonslån.

Innovasjonslån

Innovasjonslåneordningen skal bidra til å nå delmålene om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter. Denne kategorien lån omfatter distriktsrettede risikolån og landsdekkende innovasjonslån, hvor sistnevnte inngår i Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde.

Den landsdekkende innovasjonslåneordningen omfatter ansvarlige lån, gjeldsbrevlån og pantelån. Risikoprofilen bestemmes av størrelsen på tapsfond og ordningens tilhørende bevilgning til tapsavsetninger. Det foreslås at innovasjonslåneordningens utlånsramme settes til 1 400 mill. kroner i 2020. Dette er en økning på 200 mill. kroner i forhold til 2019 og er muliggjort gjennom at Innovasjon Norges avtale om risikoavlastning med Det europeiske investeringsfondet (EIF) videreføres i 2020.

Tapsfondet skal dekke bokførte tap som følge av konstaterede tap og endringer i spesifiserte tapsnedskrivninger og ha dekning for påregnelige slike tap i lånenes løpetid. Innovasjon Norge har ansvar for å fylle opp tapsfondet for landsdekkende innovasjonslån med midler fra bevilgningen under post 50 slik at det til enhver tid gjen-speiler den reelle risikoen i porteføljen. Dersom

tapsfondet avviker negativt fra vurdert risiko med mer enn 10 prosentpoeng, skal tapsfondet fylles opp inntil avviket er innenfor denne grensen. Innovasjon Norge melder i sitt årsregnskap for 2018 at tapsfondene vurderes å være på et tilfredsstillende nivå sett i forhold til den risiko som er beregnet å være i porteføljen.

Lavrisikolån

Lavrisikolåneordningen skal primært bidra til å nå delmålet om flere vekstkraftige bedrifter, men kan også bidra til delmålet om flere gode gründere.

Det foreslås at rammen for nye lavrisikolån videreføres på samme nivå i 2020 som i 2019, dvs. med 2,5 mrd. kroner. Administrasjonskostnadene knyttet til ordningen skal dekkes av rentemarginen.

Budsjettforslag

Bevilgningen skal dekke Innovasjon Norges brutto innlån for samtlige lånetyper under innovasjons- og lavrisikolåneordningene. Bevilgningen dekker også refinansiering av tidligere opptatte innlån. Det foreslås en total innlånsbevilgning på 58,9 mrd. kroner for 2020. Anslaget på brutto innlånsvolum er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2020.

